

Ознаки жертв булінгу

Категорія жертв булінгу, так звані провокативні жертви або булжертви – це діти, які відчують труднощі в навчанні або страждають розладами уваги та підвищеною збудливістю. Хоча ці діти за природою не агресивні, їх поведінка часто викликає роздратування у багатьох одногрупників, що робить їх легкою здобиччю і жертвами булінгу, а також сприяє закріпленню соціально не вигідних психологічних рис та стилю поведінки. При цьому вони часто не зустрічають підтримки, оскільки діти, які частіше за інших піддаються булінгу, відрізняються соціальною відчуженістю, схильністю уникати конфліктів, або, навпаки, підвищеною агресивністю.

Діти, які стали жертвами булінгу, проявляють такі (у тому числі патологічні) особливості поведінки:

- прикидаються хворими, щоб уникнути відвідування занять;
- просять проводити їх на уроки, запізнюються;
- поведінка і темперамент кардинально змінюються;
- наявні симптоми страху, що полягають у порушеннях сну й апетиту, нервовому тикі, відлюдкуватості і скритності;
- наявність рваного верхнього одягу або пошкоджених речей;
- часті прохання дати кошти, злочинство;
- зниження якості навчання, втрата інтересу до улюблених занять;
- постійні забої, синці та інші травми;
- замкнутість, небажання йти на розмову;
- як прояв крайнього ступеня: суїцид.

Основні ознаки третирування (булінгу): систематичність, регулярний характер прояву на відміну від окремого агресивного вчинку; взаємовідносини переслідувача і жертви (нерівність фізичних або соціальних можливостей). Основними формами прояву цього явища є фізична (побиття учня), вербальна (вербальні образи, погрози, ворожі насмішки або жарти) та соціальна (непрямі форми фізичної та вербальної агресії - бойкот, ворожа міміка та жестикуляція).

Останнім часом увагу дослідників привертає нова форма третирування – «кібертретирування» (cyberbullying). Під ним розуміють форму поведінки, яка полягає у розсиланні повідомлень агресивного й образливого характеру з використанням нових інформаційних та комунікаційних технологій (Інтернет, мобільний телефон). Третирування через Інтернет дозволяє агресорові зберегти свою анонімність і перетворити ситуацію переслідування на своєрідний «маскарад».

Існує своєрідне «коло третирування» (bullying circle), яке часто включає учнів із таким репертуаром соціальних ролей:

- 1) жертва - учень, що є об'єктом репресій та погроз;
- 2) агресори - переслідувачі, які систематично протягом тривалого часу здійснюють насильницькі дії щодо жертви;
- 3) прибічники, спостерігачі – учні, які не є ініціаторами насильства, але своєю байдужою позицією є залежними від напруженої ситуації;
- 4) пасивні прибічники - учні, які пасивно підтримують третирування, яким у принципі подобається, коли знущаються над іншими;
- 5) пасивні прибічники можливого третирування - учні, яким у принципі подобається, коли третирують інших, але вони відкрито не демонструють свою підтримку агресорам;
- 6) сторонні спостерігачі - учні, які керуються принципом «не моя справа»;
- 7) вірогідний захисник - учні, які не підтримують агресорів, але нічого не здійснюють у напрямку захисту;
- 8) захисник жертви - учні які виступають проти третирування інших у цілому і допомагають (чи намагається допомогти) жертві.